

**12^ο Συνέδριο
της Ελληνικής Ψυχαναλυτικής Εταιρείας**

Ομιλία :

Αναζήτηση άγνωστων στοιχείων πέραν των αντιληπτών χαρακτηριστικών του ομόφυλου συντρόφου

«Το παιγνίδι της Τυφλόμυγας»;

Η παρούσα εργασία θα κινηθεί στη γραμμή της σκέψης του Freud για την Ομοφυλία. Θα γίνει μια σύντομη αναφορά στις βασικές θεωρητικές τοποθετήσεις του επί του θέματος, από την αλληλογραφία του με τον Fliess στον οποίο οφείλει και τη θεωρητική σύλληψη της εγγενούς αμφισεξουαλικότητας μέχρι την όψιμη εργασία «Ανάλυση περατούμενη - μη περατούμενη» η οποία αποτελεί ένα νοερό διάλογο με τον Ferenczi και όπου υπογραμμίζει την επίδραση του ποσοτικού παράγοντα. Θα αναδειχτεί η σταδιακή τροποποίηση κάποιων απόψεων του στην πορεία του έργου, η οποία συνδέεται με τις εκάστοτε θεωρητικές ενασχολήσεις και την αυξανόμενη κατανόησή του για τα πεπρωμένα της παιδικής σεξουαλικότητας. Εξετάζοντας διάφορες πτυχές της Ομοφυλίας συμπλήρωνε τις αρχικές του απόψεις προσθέτοντας νέες και αμφισβητώντας τις προηγούμενες, χωρίς όμως να τις αναθεωρεί. Άφησε το θέμα ανοιχτό προσφέροντας έρεισμα στους επιγόνους για να προχωρήσουν στην ανάπτυξη νεότερων απόψεων.

Είναι γνωστό ότι η ψυχοσεξουαλική ταυτότητα διαμορφώνεται μέσα από σύνθετες ψυχικές διαδικασίες. Η χάραξη διαφορετικών διαδρομών που οδηγούν στην ψυχοσεξουαλικότητα του ενήλικα και στην επιλογή σεξουαλικού συντρόφου ξεκινά από την πρώιμη παιδική ηλικία. Η πορεία συνδέεται δηλαδή με την πρωτογενή σχέση και τις τυχόν διαταραχές της. Έτσι στην αναζήτηση σεξουαλικού συντρόφου παρεισφρύνουν στοιχεία της ιστορίας του υποκειμένου και η έκβαση της επιλογής φέρει αποτυπώματα των ιδιαίτερα σημαντικών πρώιμων εμπειριών, των “fueros” που αναφέρει ο Freud (1896).

Όσον αφορά στην ομόφυλη επιλογή, η φύση της αναδείχτηκε ιδιαίτερα κατά την ανάπτυξη της θεωρίας του Ναρκισσισμού (1914). Εκεί ο Freud συνέδεσε την Ομοφυλία με τη ναρκισσιστική επιλογή αντικειμένου χρησιμοποιώντας ως πρότυπο την περίπτωση του Λεονάρντο ντα Βίντσι που είχε περιγράψει νωρίτερα (1910c).

Θα επικεντρωθούμε στο ζήτημα της επιλογής αντικειμένου και της σύνδεσης με την προβληματική του ναρκισσισμού. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην περίπτωση πρώιμων ναρκισσιστικών τραυματισμών, όπου το μέγεθος του τραυματισμού, του βάρους δηλαδή του ποσοτικού παράγοντα των ερεθισμάτων -είτε υπό τη μορφή της έλλειψης ή της υπερβολής- επιδρά στη διαμόρφωση της ψυχοσεξουαλικής ταυτότητας και προδιαγράφει άγνωστες αναζητήσεις στο σύντροφο, ομόφυλο ή ετερόφυλο. Θα παρουσιαστεί ο τρόπος που υπεισέρχονται και διαπλέκονται στην επιλογή αντικειμένου τα καίρια στοιχεία που αναφέρονται στην εργασία του Freud «Ψυχογένεση μιας περίπτωσης Ομοφυλοφιλίας σε γυναίκα» (1920). Πρόκειται για τις τρεις κατηγορίες χαρακτηριστικών που συνδέονται με την έκβαση της ομόφυλης επιλογής και όπου ο τύπος επιλογής αντικειμένου αποτελεί μια μόνον από τις τρεις κατηγορίες. Οι άλλες δύο είναι τα βιολογικά χαρακτηριστικά του φύλου και τα ψυχικά χαρακτηριστικά ή οι ανδρικές και θηλυκές στάσεις του. Οι τελευταίες αφορούν τόσο στο αντικείμενο της ενόρμησης όσο και στο υποκείμενο. Η έκβαση της επιλογής αντικειμένου θα εικονογραφηθεί μέσα από τους κανόνες του παιγνιδιού της «Τυφλόμυγας». Το ερώτημα είναι: τι άλλο αναζητά το υποκείμενο «στα τυφλά»;

Θεωρούμε ότι η έκβαση της ψυχοσεξουαλικότητας ως ομόφυλης –όπως ενδεχομένως συμβαίνει αντίστοιχα και με την ετερόφυλη – ενέχει διαστρωματώσεις τόσο προσυνειδητών όσο και ασυνειδητών αναπαραστάσεων Εαυτού και αντικειμένου/ων. Απαντώνται επίσης σημεία διασταυρώσεων ή προσμείξεις γνωρίσματος -σε διαφορετικό βαθμό- τόσο βιολογικών χαρακτηριστικών όσο και ψυχικών ιδιοτήτων που αφορούν και στα δύο φύλα. Είναι λοιπόν εύλογο ότι την επιλογή σεξουαλικού συντρόφου θα ακολουθήσει μια συνεχής προσπάθεια επανεύρεσης, επαναδιαπραγμάτευσης και επίλυσης μιας ελλοχεύουσας προβληματικής των σχέσεων με τα πρωταρχικά αντικείμενα και ιδιαίτερα με το πρώτο αντικείμενο της ενόρμησης.

Δυνητικά στην πορεία της ζωής του υποκειμένου ή κατά τη διάρκεια της αναλυτικής εργασίας, μπορεί να συμβεί μια μετακίνηση είτε προς την πλευρά της ετεροφυλίας σε ομόφυλους -ή της ομοφυλίας σε ετερόφυλους- που θα εξαρτηθεί, μεταξύ άλλων, από ενδεχόμενες τροποποιήσεις – λόγω σημαντικών εμπειριών- της κατανομής της λιβιδινικής ενόρμησης που απευθύνεται και στα δύο φύλα. Οπότε έκβαση της σεξουαλικότητας δεν μπορεί ποτέ να θεωρηθεί ως αμετάκλητη.

Με την παρουσίαση μιας κλινικής βινιέτας από την εργασία με έναν αναλυόμενο, θα αναδειχτούν και συζητηθούν κάποια ζητήματα που τον οδήγησαν σε αμφίφυλη ψυχοσεξουαλική ταυτότητα. Ωστόσο, υπογράμμισε ρητά την ομόφυλη επιλογή

συντρόφου που έφερε γνωρίσματα και των δύο φύλων (φυσικά και ψυχικά). Στη μεταβιβαστική- αντιμεταβιβαστική σχέση αναδύθηκαν οι ανεπάρκειες του πρωτογενούς αντικειμένου και η ελλιπής αλεξιερηθιστική του λειτουργία, στοιχεία που προκάλεσαν ρήξη στον πρώιμο ενορμητικό δεσμό. Ακολούθησαν κάποιες προσπάθειες του αναλυόμενου να κινηθεί προς την ανεύρεση ενός αντικειμένου διαθέσιμου να λειτουργήσει ως αποδέκτης ώστε να μπορέσει η ενόρμηση να προσδεθεί και να δημιουργηθεί ένας νέος δεσμός στα ίχνη του πρωτογενούς. Οι προσπάθειες όμως αυτές κατέληξαν σε επαναλαμβανόμενες αποτυχίες και εμπειρίες απόρριψης. Η διαδρομή προς τη συγκρότηση και επίλυση του οιδιπόδειου σημαδεύτηκε πρώιμα από το βάρος αθροιστικών τραυμάτων και παρέκκλινη της πορείας της. Θα δούμε με ποιο τρόπο, μετά από αρκετή περιπλάνηση, ο αναλυόμενος κατέφυγε στη «λύση» της ομοφυλίας.

Ντένυ Πάνιτς, ψυχολόγος PhD. Διδάσκουσα αναλύτρια της Ελληνικής Ψυχαναλυτικής Εταιρείας (ΕΨΕ) και της Διεθνούς Ψυχαναλυτικής Ένωσης (IPA)

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abrevaya, E. & Thomson-Salo, F. (ed) (2015). Homosexualities. Psychogenesis, Polymorphism and Countertransference. Psychoanalysis & Woman Series, IPA. Karnac.

Flanders S., Ladame F., Carlsberg A., Heymann P., Nazirie D. and Panitz D. On the subject of homosexuality: What Freud said. Inter.J Psychoanal (2016) 97:933–950

Freud S (1905). Three essays on the theory of sexuality. SE7.

Freud S (1910a). Leonardo da Vinci and a memory of his childhood. SE 11.

Freud S (1910b). Five lectures on psycho-analysis. SE 11.

Freud S (1912). On the universal tendency to debasement in the sphere of love. SE 11.

Freud S (1914). On narcissism: An introduction. SE 14.

Freud S (1916–17). Introductory lectures on psycho-analysis. SE 16.

Freud S (1920). The psychogenesis of a case of homosexuality in a woman. SE 18.

Freud S (1922). Some neurotic mechanisms in jealousy, paranoia and homosexuality. SE 18.

Freud S (1925a). Some psychical consequences of the anatomical distinctions between the sexes. SE 19.

Freud S (1937). Analysis terminable and interminable. SE23.

Masson JM (1985). The complete letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess, 1887–1904. Cambridge, MA: Harvard UP.

Perelberg, R. (ed) (2018). *Psychic Bisexuality. A British-French Dialogue*. Routledge, London.